

**NACIONALINIO LYGYBĖS IR
ĮVAIROVĖS FORUMO NARIŲ
PASIRENGIMO TEIKTI VIEŠĄSIAS
PASLAUGAS VERTINIMO
STUDIJA**

NACIONALINIO LYGYBĖS IR ĮVAIROVĖS FORUMO (NLIF) NARIŲ PASIRENGIMO TEIKTI VIEŠĄSIAS PASLAUGAS VERTINIMO STUDIJA

Parengė dr. Živilė Kėrytė

Studija parengta pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos remiamą Nevyriausybinės organizacijos vienijančių asociacijų institucinio stiprinimo projektą (2017) NOBR-135.

© 2017

Turinys

IVADAS	3
I. NVO SAMPRATA IR FUNKCIJOS	4
II. NLIF VEIKLOS IR NARIŲ PRISTATYMAS	7
III. NLIF NARIŲ PASIRENGIMO TEIKTI VIEŠĄSIAS PASLAUGAS VERTINIMO REZULTATAI	8
3.1. Vertinimo metodai	8
3.2. Fokus grupės duomenų analizė ir apibendrinimas	9
3.3. Anketinės apklausos duomenų analizė ir apibendrinimas	17
3.4. NLIF narių poreikiai ir galimybės	25
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	27
SUMMARY IN ENGLISH	30
LITERATŪRA	33

IVADAS

Nevyriausybinių organizacijų – tai kompleksiškas ir sudėtingas reiškinys, kurį analizuodami mokslininkai iki šiol nesutaria kaip aprašyti NVO vietą ir struktūrą visuomenėje, nes kiekvienoje šalyje NVO veiklą reglamentuoja tos šalies įstatyminė bazė. Per pastaruosius kelis dešimtmečius NVO santykis su gerovės valstybe ir verslo sektoriumi tapo glaudesnis. NVO nepajėgdamos išgyventi iš gaunamų ir surenkamų lėšų vis daugiau bendrų sąlyčio taškų atranda su verslo sektoriumi. Nors kitose demokratinėse gerovės valstybėse NVO susiduria su iššūkiais, kylančiais dėl dalyvavimo bendroje rinkoje su kitais paslaugų teikėjais, Lietuvoje didžioji dalis NVO dar tik bando suprasti savo vaidmenį visuomenėje ir ieško įvairių būdų ir galimybių išlikti.

Lietuvoje veikiančios NVO, siekdamos savo misijos, susiduria su finansavimo dilema. NVO yra finansiškai priklausomos nuo išorinių paramos šaltinių ir visuomet išgyvena neužtikrintumo būseną, kiek jos yra pajėgios siekti savo socialinės misijos ir, kiek ilgai gali vykdyti savo veiklą savanoriškai. Ar NVO gali teikti savo paslaugas tam tikroms tikslinėms grupėms ir taip įgyti pajamų? Ar NVO gali perimti dalį gerovės valstybės teikiamų paslaugų gyventojams?

Tikslas – pristatyti NLIF narių pasirengimo teikti viešąsias paslaugas vertinimo rezultatus.

Metodai. Vertinimas buvo atliekamas derinant kokybinį (Fokus grupė) ir kiekybinį (anketinė apklausa) tyrimo metodus.

Toliau studijoje yra pristatoma vertinimo duomenų analizė ir jų apibendrinimas, pateikiamos išdavos ir rekomendacijos NLIF nariams.

I. NVO SAMPRATA IR FUNKCIJOS¹

Kas yra NVO? Koks jų vaidmuo visuomenėje? Ar NVO vaidmuo ir funkcijos transformuojasi? Kaip Lietuvos NVO, atstovaujanti pilietinei visuomenei, yra įsitvirtinusios, kokias įtampas patiria, ar jaučiasi stabilios, gebančios veikti ir išlaikyti save dabartinėmis šalies socioekonominėmis ir politinėmis sąlygomis? Atsakymų į šiuos klausimus paskutiniaisiais dešimtmečiais ieško skirtingų mokslinių sričių (sociologijos, socialinio darbo, politikos, vadybos, viešojo administravimo) atstovai.

NVO ir jos vaidmuo

NVO – tai kompleksiškas ir sudėtingas reiškinys, kurį analizuoja skirtingos socialinių mokslų kryptys. Vienas iš būdų apibrėžti šių organizacijų veiklą – tai trijų visuomenę sudarančių sektorių išskyrimas (viešasis, verslo ir trečiasis sektoriai). Verslo sektorius apima rinką, viešasis – valdžią ir jos institucijas, o trečiasis (ne pelno)² sektorius – nevyriausybinės ne pelno siekiančias organizacijas.

Dažniausiai NVO apibūdinamos pagal atliekamas funkcijas socialinėje sistemoje, tai, pavyzdžiui, „atitiktis kompleksiniams visuomenės poreikiams“, „gyventojų motyvavimas būti atsakingais savo šalies piliečiais“, „pliuralizmo ir įvairovės skatinimas“, „buvimas alternatyva centralizuotai valstybei“ (cit. Sigel ir Yancey iš Bagci, 2003:300). Dawidas Lewisas (2010) pažymi, kad gali būti išskiriamos dvi pagrindinės NVO veiklos sritys (dažnai tarpusavyje susijusios), dėl kurių jos yra žinomiausios: tai a) paslaugų teikimas žmonėms, kuriems reikalinga pagalba, ir b) viešųjų kampanijų ir advokacijos vykdymas, siekiant socialinės transformacijos. D. Lewisas (2010) taip pat pateikia tris pagrindinius NVO vaidmenis visuomenėje: vykdytojo, katalizatoriaus ir partnerio. Vykdytojo vaidmuo siejamas su NVO kaip paslaugų teikėju įvairiose srityse (sveikatos priežiūroje, švietime, žmogaus teisių, skubios pagalbos ir kt.), kuris mobilizuoja visus turimus išteklius tam, kad galėtų padėti žmonėms, kuriems reikalinga pagalba. Šis vaidmuo tapo ypač svarbus, kai dalis valstybės teikiamų socialinių paslaugų buvo perleistos NVO sektoriui. Katalizatoriaus vaidmuo apibrėžiamas kaip NVO gebėjimas įkvėpti, palengvinti ar prisidėti tam tikromis veiklomis prie socialinės transformacijos. Partnerio vaidmuo atspindi augančią NVO veiklos strategiją dirbti kartu su valstybe, privačiuoju sektoriumi ir kitomis institucijomis, pasiūlant visuomenei multidimensines programas ar projektus.

¹ Vertinimo studijoje naudojamos teksto dalys iš Kėrytės, Ž. disertacijos teksto „Lietuvos psichosocialines paslaugas teikiančios nevyriausybinės organizacijos: socialinės misijos ir verslumo derinimas“ (2015).

² Tekste sąvokos „ne pelno sektorius“, „trečiasis sektorius“, „NVO sektorius“ vartojamos sinonimiškai.

Išaugęs NVO politinis vaidmuo rodo, kiek NVO sektorius pajėgus perimti valstybės jam deleguotas funkcijas ir bendradarbiaujant su privačiuoju ir viešuoju sektoriumi kelti valstybės gerovę ir didinti gyventojų solidarumą. NVO nėra nei gelbėtoja, nei ligos simptomas, turėjęs įtakos politinės galios sumažėjimui (Hilton et al., 2013). NVO išaugo, nes reagavo į besikeičiančios visuomenės ir politinio gyvenimo iššūkius: jos žinojo savo veikimo ribas ir problemų, kurias gali išspręsti, prigimtį, tai pateisino jų egzistavimą (Hilton et al., 2013). NVO įrodė savo pajėgumus formuojant socialinę politiką, pateikiant ekspertines žinias apie tas socialines grupes, kurios dažnai nėra išklausomos. NVO dalyvavimas įgyvendinant socialinę politiką reformavo pačią politiką – ji tapo kompleksiškesnė (Hilton et al., 2013).

D. Lewisas (2010) teigia, kad į NVO turi būti žiūrima per valstybės, kurioje jos veikia, prizmę. NVO veikimo sąlygas ir jų teisėtumą lemia NVO ir valstybės tarpusavio santykių raida. Kaip teigia Johnas Clarkas, NVO „gali prieštarauti, papildyti ar reformuoti valstybę, tačiau negali jos ignoruoti“ (Lewis, 2010:1059). NVO „veiksmų laisvė“ visuomet priklausys nuo valstybės tipo, kurioje jos veikia (Lewis, 2010:1059).

NVO veiklos kontekstas Lietuvoje

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, per pastaruosius 7 metus ne pelno siekiančių³ nevyriausybių organizacijų skaičius kiekvienais metais augo (žr. 1 lent. „Ne pelno siekiantys įregistruoti ūkio subjektai 2003; 2010-2017 metais“).

1 lentelė. Ne pelno siekiantys įregistruoti ūkio subjektai 2003; 2010-2017 metais

	2003	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Visuomeninė organizacija	8150	274	257	141	132	120	9	0	0
Asociacija	574	13950	14747	15473	16139	16839	17512	18187	18621
Labdaros ir paramos fondas	829	1220	1277	1331	1404	1457	1507	1557	1591
Viešoji įstaiga	2486	5307	5964	6643	7335	8045	8692	9426	9963

Lentelėje matome įregistruotų organizacijų pokyčius paskutiniaisiais metais, tačiau iš šių statistinių duomenų neaišku, kas yra šių organizacijų steigėjai, t. y. privatus asmuo, privatus juridinis asmuo ar savivaldybės / valstybės įstaiga. Privačios nevyriausybines ne pelno siekiančios organizacijos dažnai yra maišomos su valstybės ir savivaldybių įsteigtomis viešosiomis įstaigomis.

³ Tekste sąvokos „ne pelno organizacija“, „trečiojo sektoriaus organizacija“, „nevyriausybė organizacija“ vartojamos sinonimiškai.

Pastarosios teikia panašias paslaugas kaip ir privačios nevyriausybinės ne pelno organizacijos, tačiau jos gali jaustis stabiliai, nes yra finansuojamos valstybės. Tuo tarpu NVO yra finansiškai priklausomos nuo išorinių paramos šaltinių ir visuomet išgyvena neužtikrintumo būseną – neturėdamos pakankamai lėšų jos negalės įgyvendinti savo socialinės misijos. Pateikti statistiniai duomenys taip pat neparodo, kiek privačių asmenų (iš žmonių iniciatyvos) įsteigtų ne pelno siekiančių organizacijų vykdo ekonominę veiklą. Ši informacija nėra niekur prieinama, ją galima gauti nebent naršant organizacijų internetiniuose tinklapiuose ar kalbant su pastarųjų organizacijų vadovais. Tikslų statistinių duomenų nebuvimas ir kriterijų, apibrėžiančių, kas yra ne pelno siekianti NVO, gausa ir kompleksiskumas trukdo tirti šias organizacijas kaip reiškinį. Nubrėžti ribą tarp ne pelno organizacijų ir pelno siekiančių įmonių kartais būna sudėtinga, tačiau riba tarp ne pelno sektoriaus ir valstybinio sektoriaus taip pat nėra aiški (Worth, 2013:18). Ne paslaptis, kad dauguma Lietuvos NVO savo biudžeto lėšas surenka iš vyriausybės fondų per projektus arba tiesiogines paslaugų finansavimo programas.

Lietuvoje, turint omenyje ne pelno organizacijų teisinę padėtį ir veiklos sąlygas, vis dar išlieka daug neaiškumų, klausiama, koks organizacijų teisinis statusas ir kokia jų paskirtis. Pelno nesiekiančių organizacijų veikla ir jos pačios yra atskira besiplečianti visuomenės santykių sritis (Šimašius, 2007:10). Ne pelno siekianti NVO⁴ yra dažnai vartojama sąvoka, tačiau ji visiškai nenurodo organizacijos veiklos kryptingumo, o tik aiškiai apibrėžia pagrindinį veiksnį – pelno naudojimą (Šimašius, 2007). Pagal Lietuvoje galiojančius teisinius ir institucinius reikalavimus, bet kuri viešoji įstaiga, asociacija, labdaros ir paramos fondas gali vykdyti ekonominę veiklą, t. y. parduoti savo paslaugas ir / ar prekes, o gautas pajamas naudoti organizacijos įstatuose nurodytiems tikslams pasiekti.

NVO veiklos atskaitomybė

Ne pelno siekiančios nevyriausybinės organizacijos gali pačios nusimatyti misiją, kurios sieks bei strategiją, kuria vadovausis, siekdamas savo tikslų. Šiuo atžvilgiu jos yra nepriklausomos, tačiau kalbant apie NVO atskaitomybę, visuomenės nuomonė tampa ypač svarbi. NVO dirba su visų visuomenės narių pinigais, todėl visuomenė nori žinoti, ką su jos pinigais veikia ir kaip juos naudoja. Kuo aktyvesnė pilietinė visuomenė, kuo didesnis NVO sektorius, tuo aktualesnis tampa NVO atskaitomybės klausimas. Pradedama svarstyti, ar nevyriausybinių organizacijų veikla yra efektyvi, kam ir kaip jos atsiskaito, kaip tobulina savo darbo metodus.

⁴ Pagal Lietuvos Respublikos Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą (2013 m. gruodžio 19 d., Nr. XII-717), nevyriausybinių organizacija yra: nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra politinės vadžios siekimas arba vien tik religijos tikslų įgyvendinimas.

Lietuva kol kas neturi reglamentuoto, įstatymais apibrėžto NVO veiklos atskaitomybės mechanizmo. Dauguma Lietuvos nevyriausybinių organizacijų už savo vykdomą veiklą atsiskaito teikdami ataskaitas donorams (ES fondai, Vyriausybė, savivaldybė, verslo įmonės, užsienio donoriai), kurie finansavo vykdomas veiklas. Pabrėžiama, kad mažėjant finansavimui iš valstybės ir ES fondų NVO yra priverstos plėsti esamus partnerystės tinklus ir ieškoti naujų. Partnerystė tampa labai svarbi ir aktuali, nes partnerystės dėka atsiranda galimybė užmegzti ryšius su kitomis institucijomis (valdžios ir viešojo sektoriaus organizacijomis, verslo įmonėmis, kitomis NVO). Bendradarbiaudama su kitomis institucijomis NVO susiduria su naujomis atskaitomybės formomis, tinklų mezgimo subtilybėmis ir visuomenės informavimo apie savo vykdomą veiklą būtinybe.

II. NLIF VEIKLOS IR NARIŲ PRISTATYMAS

Nacionalinis lygybės ir įvairovės forumas (NLIF) – tai nacionalinis bendradarbiavimo tinklas, vienijantis nevyriausybines organizacijas, atstovaujančias diskriminacijos atžvilgiu pažeidžiamas gyventojų grupes, siekiant bendrųjų tikslų kovoje prieš diskriminaciją lyties, negalios, seksualinės orientacijos, amžiaus, religijos ir įsitikinimų, rasės ar etninės kilmės pagrindu.

NLIF įsteigtas 2010 metais įgyvendinant projektą „Prieš diskriminaciją bei netoleranciją: efektyvesnio bendradarbiavimo paieškos bei galimybės“ pagal Europos Sąjungos užimtumo ir socialinio solidarumo programą Progress.

Šiuo metu NLIF veikloje dalyvauja šešios skirtingas pažeidžiamas visuomenės grupes atstovaujančios organizacijos (6 tikrieji nariai⁵ - jų charakteristikos pateiktos lentelėje Nr. 1), aštuoni stebėtojai – suinteresuotų organizacijų ir institucijų atstovai, forumo sekretoriatą sudaro Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos bei Lietuvos socialinių tyrimų centro atstovai.

NLIF vizija – nuo diskriminacijos išsilaisvinusi visuomenė, kur kiekvienas asmuo yra lygus su kitais ir gali nekliudomas realizuoti savo potencialą, kur įvairovė yra skatinama ir žmonės yra laisvi reikšti savo individualumą be baimės patirti prievartą, kur žmogaus teisės yra gerbiamos, vyrauja laisvė ir lygybė.

NLIF misija:

- telkti nevyriausybinių organizacijų, atstovaujančių pažeidžiamoms gyventojų grupėms (lyties, amžiaus, negalios, religijos, rasės ar etninės kilmės, lytinės orientacijos pagrindais), išteklius, informaciją, patirtį efektyviam antidiskriminacinių veiklų vykdymui;

⁵ Vilniaus Bočiai, Tautinių bendrijų namai, Naujų religijų ir informacijos centras, Moterų informacijos centras, Lietuvos neįgaliųjų forumas ir Asociacija LGL.

- suteikti suinteresuotoms organizacijoms galimybę dalyvauti kuriant ir prižiūrint antidiskriminacinės politikos priemones, praktiką bei jų tobulinimo procesą;
- didinti toleranciją, ugdyti pagarbą žmogui, mažinti diskriminacijos apraiškas, kelti diskriminavimo problemos suvokimo lygį visuomenėje ir dirbti lygių galimybių užtikrinimo srityje.

Lentelė Nr. 1. NLĮF narių charakteristikos

Eil. Nr.	NLĮF nario pavadinimas	Tikslinė grupė	Veiklos sritis⁶
1.	Vilniaus Bočiai	senjorai	1; 2; 3; 4; 5.
2.	Tautinių bendrijų namai	tautinės mažumos	1; 2; 3; 4; 5.
3.	Naujųjų religijų ir informacijos centras	naujasias religijas išpažįstantys ir jų giminaičiai	1; 2.
4.	Moterų informacijos centras	moterys ir jų šeimos nariai	1; 2; 4.
5.	Lietuvos neįgaliųjų forumas	neįgalieji ir jų šeimos nariai	1; 2; 3.
6.	Asociacija LGL	LGBT asmenys	1.

III. NLĮF NARIŲ PASIRENGIMO TEIKTI VIEŠĄSIAS PASLAUGAS VERTINIMO REZULTATAI

3.1. Vertinimo metodai

NLĮF narių pasirengimo teikti viešąsias paslaugas vertinimas atliktas derinant ir kokybinio ir kiekybinio tyrimo metodus. Metodų derinimas leido pažvelgti į tiriamą reiškinį – NLĮF narių pasirengimą teikti viešąsias paslaugas – giliau ir plačiau, atskleidžiant forumo narių požiūrį ir nuomones.

Atliekant kokybinį tyrimą pasirinktas Fokus grupės metodas. Fokus grupė įvyko 2017 m. lapkričio mėn. 15 d.. Fokus grupės trukmė – 120 min. Fokus grupėje dalyvavo 9 NLĮF atstovaujančių NVO vadovai / kiti darbuotojai. Tikslas - atskleisti NLĮF sudarančių NVO vadovų požiūrį ir nuomones apie jų poreikius ir galimybes teikti viešąsias paslaugas. Laikantis tyrimų etikos principų ir siekiant išsaugoti anonimiškumą, kiekvienam iš Fokus grupės dalyvių suteiktas

⁶ 1 - Žmogaus teisių gynimas ir atstovavimas; 2 - Visuomenės informavimas ir konsultavimas įvairiais klausimais; 3 - Tam tikrų socialinių grupių atstovavimas viešojoje ir politinėje erdvėje; 4 - Socialinių paslaugų teikimas; 5 - Užimtumo veiklų organizavimas ir vykdymas.

„Informanto“ pavadinimas, kad nebūtų galima identifikuoti pasisakiusios nevyriausybinės organizacijos atstovo.

Atliekant kiekybinį tyrimą buvo taikomas anketinės apklausos metodas. Anketinė apklausa atlikta 2017 m. spalio mėn. 30 d. – lapkričio 10 d. laikotarpiu. Atrankos kriterijai: anketą užpildė visi NLĮF nariai – 6 respondentai. Tikslas – atskleisti, su kokiais sunkumais susiduria NLĮF nariai, siekdami savo socialinės misijos.

3.2 Fokus grupės duomenų analizė ir apibendrinimas

Veiksniai, turintys įtakos NLĮF narių pasirengimui teikti viešąsias paslaugas

Beveik visi NLĮF nariai išsakė, kad Lietuvoje vis dar vyrauja gajus neigiamas arba neutralus požiūris į nevyriausybinės organizacijas. NVO įvaizdis visuomenėje nėra įsitvirtinęs ir jis nuolat kinta priklausomai nuo tos šalies gyvenimo aktualijų (pvz. labdaringos ir įvairios kitos gerumo akcijos, ES fondų švaistymas, nepasitikėjimas teikiamomis paslaugomis ir kt.).

„Pas mus yra nepasitikėjimas nevyriausybinėmis organizacijomis. Galbūt jos ir neturi tinkamų žmogiškųjų išteklių, kompetencijų galbūt kažkiek trūksta. Bet aš manau, kad iš principo nevyriausybinės organizacijos galėtų perimti visas paslaugas, kurias teikia socialinių paslaugų centrai“ (Informantas Nr. 1)

Dalis NLĮF narių, kurie jau ir anksčiau teikė tam tikras paslaugas gyventojams, sutinka, kad NVO gali teikti daugelį šiuo metu esamų paslaugų, tačiau mato daugybę kliūčių, kodėl taip nėra.

*** Per sudėtinga administravimo ir atsiskaitymo už paslaugas tvarka.** Dalyviai pripažino, kad ir apmokėjimo už darbą, ir kontroliavimo, ir administravimo tvarkos yra per daug sudėtingos ir reikalaujančios daug laiko ir žmogiškųjų išteklių sąnaudų.

„Ir aš kaip pamenu tai ten buvo labai sudėtinga. Apmokėjimo kažkokia tai griozdiška sistema. <...> Ir nuo to laiko mums liko kažkaip tai nelabai konstruktyvūs atsiminimai. Mes kažkaip į tą pusę per daug ir nežiūrėjom. Neišsipildę lūkesčiai kažkokie buvo“ (Informantas Nr. 2)

„Mes neturim laiko. Visi mes rašom projektus, tada tuos projektus įgyvendiname, nes kitaip neišgyvensi. Tam, kad paruošti kažkokį projektą konkursui. Aš sakau savo NVO pavyzdį, mes pusę dienos rengiam projektą, pusę dienos mes dirbam savanoriškais pagrindais. Savanoriškais pagrindais mes atidirbam prie tokių va visokių.“ (Informantas Nr. 1)

*** Ambivalentiškas valstybės ir visuomenės požiūris į NVO.** Iš vienos pusės NVO visuomet yra kviečiamos į daugelį darbo grupių, strategijų kūrimo ir kitų veiklų, susijusių su soc. atskirties grupių interesų gynimu, ir laukiama jų ekspertinės nuomonės tam tikrais klausimais, tačiau iš kitos pusės – ir valdžios institucijos, ir verslas, ir kiti visuomenės nariai vadovaujasi nuostata, **kad NVO gali ir turi dirbti savanoriškai / nemokamai.**

„Aš tai pastebėjau, kad neretai valstybės tarnautojai, ar pasiskambina, mes labai norėtume sužinoti, pasikonsultuoti „tam tikros tikslinės grupės“ (aut. past.) klausimais ir ar galėtumėte skirti laiko. Čia esmė, mes tą darome, bet tu jautiesi kaip konsultuojantis, rimtai konsultuojantis, pateikiantis visą informaciją“ (Informantas Nr. 3)

„Tas įsivaizdavimas, kad nevyriausybinės organizacijos daro viską nemokamai. Jau dabar kai manęs klausia, skambina ir prašo mokymų. Na tai nebent pusę valandos ir Vilniaus mieste. Kitiems iškartu sakau, įkainis. Ir viskas.“ (Informantas Nr. 1)

„Ne kartą esu sulaukusi: „Bet tai jūs tą savanoriškai, ar kaip čia? Nemokamai, turėtumėte daryti“. Ir tas buvo man pasakyta ir iš prokuratūros ir iš dar kažkur tai <...> iš NVO, ekspertinių, turi būti lygiai taip pat perkamos paslaugos, kaip ir iš kitų ekspertų. Ir, pvz. sulaukti tokio vat atsakymo, kad valstybės tarnautojai norėtų mokymų, bet tarsi NVO juos turėtų suteikti nemokamai. (Informantas Nr. 3)

*** Nišos, kam teikti savo paslaugas atradimas**

NLIF nariai teigia, kad dažnai NVO yra matoma tik kaip tam tikrų tiesioginių (pvz. socialinių) paslaugų teikėja gyventojams, tačiau aplinkiniai (valdžios institucijos, kitos institucijos, verslo sektorius) neįvertina NVO turimų ekspertinių žinių ir galimybių teikti tam tikras ekspertines paslaugas skirtingoms tikslinėms grupėms.

„Bet iš mūsų patirties mes matytume save kaip daugiau ekspertinių paslaugų teikimą, kas irgi yra paslaugos. <....> dalyvautume kažkokiuose darbo grupėse, mokymuose ar rengiamose programose ar apskritai su valstybiniu sektoriumi ar savivaldybe dalyvaujant kaip partneriai kažkokių strategijų, sprendimų paieškose. Ir tos paslaugos turėtų būti ekspertinių, mokymų, konsultavimo paslaugos, o ne tiesioginių paslaugų.“ (Informantas Nr. 3)

Viena iš NLIF narių Fokus grupės metu iškėlė diskusinį klausimą, kiek kita pusė (valstybė, visuomenė) yra pasiruošusi pirkti paslaugas iš NVO. Dalyviai pabrėžė, kad jų atstovaujami tikslinės grupės asmenys, kuriems yra reikalingos NVO teikiamos paslaugos tiesiogiai (tam tikrų paslaugų teikimas) ar netiesiogiai (jų interesų atstovavimas savivaldybėje ar vyriausybėje), yra nepajėgūs patys susimokėti už paslaugas. Kita vertus, dalis dalyvių teigė, kad valstybė taip pat turi būti pasiruošusi priimti NVO teikiamas paslaugas.

„Visa tai turbūt susiveda į savivaldybės ir gyventojų santykį. Šiaip savivaldybė yra atsakinga už tam tikrų socialinių paslaugų teikimą. Turi gyventojus, turi poreikį, turi situacijos analizę ir turi susiformuoti tam tikrų paslaugų teikimą. <...>. NVO kol kas nevaikina to vaidmens, kurį galėtų, turėtų. Man čia didžiausias klausimas. Kiek savivaldybė yra pasiruošusi pirkti, kaip jinai tą daro. Ar per konkursus, ar per paslaugų pirkimus, NVO šiaip ar taip gauna tą finansavimą iš kažko. Nesusirenka šiaip. Vis tiek tai yra tikslinės veiklos, projektiniai, konkursiniai dalykai, ar paslaugų pirkimai. Klausimas kaip tą mechanizmą išvystyti. (Informantas Nr. 3)

Dalis NLIF narių pritaria ir supranta, kad dalyvavimas rinkoje su savo paslaugomis (ar jas pirktų savivaldybė, ar verslas, ar gyventojai) yra neišvengiamas. Dauguma pripažįsta, kad apie tai iš tiesų intensyviai ir nuolat svarsto, ką jie galėtų pasiūlyti, kas būtų jų pirkėjai.

„Iš tiesų aš sutinku, mes turime vis tiek rasti tą aukso vidurį tikrai tarp to, kad mes esame viešojo intereso gynėjai ar mes visgi einame į paslaugas tam, kad užsidirbtum. Tu niekada neisi į NVO sektorių tam, kad užsidirbtum tuo tu skiriesi nuo verslo. Bet tu eini tam, kad tu išsilaikytum ir galėtum vykdyti tą misiją. Tai čia tas subalansavimas yra visa ko. Ir deja, iki šiol turbūt nėra nei vienos organizacijos kuri išsilaikytų iš paslaugų tam, kad vykdytų savo misiją. Nežinau, gal ir yra.“ (Informantas Nr. 3)

„Aš matyčiau tame. Mes iš tikrųjų turime dirbti su visuomene daugiau, aktualizuoti problematiką.“ (Informantas Nr. 4)

NVO, kurių pagrindinė veikla daugiau susijusi, su tam tikrų soc. atskirties grupių teisių gynimu ir atstovavimu, bet ne su socialinių paslaugų teikimu, susiduria su dilema, svarstydamos, ką jos galėtų parduoti ir, kas galėtų už jų ekspertines paslaugas mokėti:

„Mūsų misija ir nėra teikti paslaugas, mūsų misija advokatauti ar atstovauti interesus. Ir tai niekada nebus paslauga. Tai tiesiog viešo intereso atstovavimas. Mes labai daug esame kalbėję, o ką mes galime pasiūlyti kaip paslaugą. Mes nieko negalime pasiūlyti, išskyrus savo ekspertizę, kažkokį konkretų tikslinį mokymą ir pan. <...> viešųjų interesų gynime mes neesame suvokiami kaip paslaugų teikėjai.“ (Informantas Nr. 3)

Viena NVO teigė, kad tikslinė grupė, su kuria jie dirba, dažnai patys iš jų perka paslaugas, tad tai jiems nėra nauja:

„Jeigu yra intensyvi programa, tai asmenys susiranda patys <... > nereikia net skelbti. Ir jie dalinai patys apmoka šitą paslaugą.“ (Informantas Nr. 5)

*** Nepakankamas NVO dėmesys savo vykdomos veiklos ir siūlomų produktų / paslaugų viešinimui**

Kalbant su NLIF nariais apie sunkumus, su kuriais jie susiduria bandydami integruotis į paslaugų rinką, išsiskyrė viena keletą narių išsakyta nuomonė, jog ir jie, ir kitos NVO labai mažai dėmesio skiria savo veiklų viešinimui ir informacijai apie jas.

„Bet gal, aš manau, pirktų ir daugiau, jeigu būtų to viešinimo, informacijos apie tai, ką mes organizuojame, ką mes darome <...> mes visą laiką prie projektų, ar dokumentų rengimo, tai kada užsiimti prie to marketingo, samdyti žmogų, iš ko samdysi. Nu ir gaunasi tas, sukasi toksai ratas. (Informantas Nr. 1)

„Mes dirbame savo darbą ir tą viešinimą atliekame tikrai labai ribotai.“ (Informantas Nr. 3)

Informacijos apie vykdomą veiklą, savo sukurtų produktų (mokymo programų) bei ekspertinių paslaugų viešinimas yra svarbi NVO veiklos grandis, be kurios NVO vaidmens visuomenėje sustiprinimas ir įgalinimas sunkiai pasiekiamas.

*** Konkurencingumas NVO sektoriaus viduje ir išorėje**

Apskritai NVO siekis teikti viešąsias paslaugas visuomenėje, kelia daugybę iššūkių organizacijai, tačiau vienas iš didžiausių yra konkurencingumo klausimas. Papildomos pajamos padeda organizacijai sustiprinti save finansiškai ir tapti savarankiškesne, tačiau kartu organizacija atsiduria bendroje paslaugų rinkoje, tampa tik viena iš daugelio, teikiančių paslaugas. NVO turi pradėti stebėti rinką ir ieškoti savo nišos – tai įgūdžiai, kuriuos reikia įgyti ir kurie dažnai turi didelę vertę rinkoje. Iš vienos pusės – tai prieštarauja NVO prigimčiai, iš kitos pusės – NVO prigimtis transformuojasi ir ji kartu su kitomis visuomenės sistemos dalimis (verslu, valstybe) turi prisitaikyti prie NVO, kuri gali geriausiai atliepti atstovaujamos tikslinės grupės narius, teikdama jai paslaugas arba gindama jos teises.

„ <...> čia yra niuansas tas, kada mes darome mokymus, reikia žinoti, kad ir universitetai gali padaryti bet kokią mokymą. <...> mes pradedame konkuruoti mokymų rinkoje. Bet iš kitos pusės mūsų mokymai yra ne vadovėliniai, o praktika pagrįsti“ (Informantas Nr. 5)

„Ir su tais sakykim lygybės planais, mes visos NVO, mes vėluojam. Mes jau jas turėjom būti pasiruošę praeitais metais. Jas rodyti, panašiai ir panašiai... Bet kas iš to... Tu nepasiruoši, kai tu neturi finansavimo jų parengimui. Visuomeninei, švietėjiškai akcijai informuoti, kad štai mes turim tokią programą irgi, mes jums padarysim. (Informantas Nr. 1)

Tačiau NVO konkuruoja ne tik bendroje paslaugų rinkoje, bet ir vidinėje rinkoje dėl ribotų finansinių išteklių, kuriuos gali skirti savivaldybė, ministerijos ar kitų užsienio šalių fondai NVO veikloms paremti: *„Reikia kautis, didelis labai konkursas būna. 1 iš 3 praeina. Kartais paruošiam projektą, daug darbo sąnaudų ir negauname finansavimo.“ (Informantas Nr. 6)*

Vienas iš veiksnių, padedančių užtikrinti veiklos sėkmę ir išlikimą konkurencinėmis sąlygomis – paslaugos kokybė. Paslaugų kokybės rodiklis tampa aktualus visoms NVO, kad gebėtų konkuruoti dėl ribotų išorės finansinių išteklių.: „Turi būti užtikrinta paslaugų kokybė, šiuolaikinė. Čia reikia aukštesnio lygio“ (Informantas Nr. 6). Šioje vietoje NVO nariai lygindami save su verslu ar kitomis institucijomis pastebi nelygybę, pabrėždami savo indėlį savarankiškai gilinant ekspertines žinias tam tikroje specifinėje srityje:

„Aš šioje srityje pati save esu išsimokiusi. Self education. Ta prasme vien pasiekti tą kompetencijų lygį, kad tu galėtum būti tos srities ekspertu. Niekas neinvestavo niekada. O ministerijos, jos gauna ir visos tarnybos gauna ir turi lėšas kelti savo kompetencijas ir visa kita. <...> nuo pat pradžios nėra tos lygios sąlygos ir galimybės.“ (Informantas Nr. 3)

Viena iš galimų NVO veiklų, kuria jie galėtų gauti pajamų, būtų įvairių mokymo programų įvairiems specialistams ar įmonių darbuotojams vedimas. Tačiau specialistų ar suaugusiųjų mokymas yra griežtai reglamentuojamas valstybinių institucijų. Mokymai turi būti akredituoti tam tikrų institucijų, priklausomai nuo specialisto įgyto išsilavinimo (pvz., socialinių darbuotojų, mokytojų, valstybės tarnautojų ar kt.). Įvairių mokymų specialistams ar įmonių darbuotojams vedimas nėra įprasta veikla nevyriausybinėms organizacijoms, kaip kitoms įstaigoms, kurios tik užsiima mokymų paslaugų organizavimo ir vedimo veikla. Tam, kad NVO darbuotojas gebėtų parengti programą akreditacijai, būtinas atitinkamas darbuotojo pasirengimas, išsilavinimas ir įgyta patirtis. NVO darbuotojas dažnai vienu metu turi gebėti atlikti keletą skirtingų veiklų.

„Viskas atsisuka į žmogiškuosius išteklius. Mes šiaip esame savo puslapyje paskelbę, kad mes organizuojame mokymus, sakykim mokytojams ir moksleiviams apie patyčias internete ir pan. Nu, bet daugeliu atveju, jeigu kalbame apie mokymus ir kalbėti apie valstybės tarnautojus, tai tokiu atveju dažniausiai reikia programą užregistruoti tuose programose, vėlgi tam reikia šiek tiek laiko skirti.“ (Informantas Nr. 1)

„Mes netgi užregistravome tą programą soc. darbuotojams. Bet spėkite, kada mes turime laiko ją vykdyti. Bet taip ir neįgyvendiname jos toliau. Tarsi galėtume organizuoti ale komercines grupes. Ir galbūt poreikis būtų. Bet ir vėl, kiek užsisuki tada, nežinau projektų rašyme, rengime ir įgyvendinime, arba ten advokacijai, kad jau tas nueina į šoną.“ (Informantas Nr. 3)

*** Bendravimas ir bendradarbiavimas su valdžios institucijomis ir verslu**

Nors organizacijų gyvavimo laikotarpis ir tikslinės grupės, su kuriomis NVO dirba, skiriasi, tačiau bendradarbiavimo su valdžios institucijomis patirtis yra panaši. NVO pripažįsta, kad visų savivaldybių negalima suniveliuoti ir teigti, kad jos dirba vienodai, tačiau organizacijos pasidalino tik keletu gerųjų bendradarbiavimo su valdžios institucijomis patirčių.

„Lietuvoje yra ta vyriausybės programa <...> dėl perdavimo paslaugų nevyriausybiniam sektoriui <...> Bet aš nelabai matau kažkokio tai konteksto, įvykių, ar tų pačių žingsnių žengiamų iš savivaldybių arba iš valstybinio sektoriaus. Nes vis dar yra labai kvestionuojamas NVO vaidmuo, buvimas, reikalingumas, poreikis kai kur. Aišku skirtingos savivaldybės skirtingai tai sprendžia.“ (Informantas Nr. 3)

„Bet, kad pačioje savivaldybėje susijungtų kažkur tai laideliai, kad dabar mes bendradarbiaujam. Tai supratom, kad neįvyko.“ (Informantas Nr. 2)

„Iš vienos pusės tai natūralu. Nes tokie aparatai. Aš tai manau, kad savivaldybėje nežino vienas skyrius, ką dirba kitas. Bet esmė, kad tai atsiliepia toliau. Jeigu yra kažkokie programiniai dalykai, kad pirkti paslaugas ar bendradarbiauti su NVO. Tai tada turi tiek įsigerti ministerijoje kiekvienam, kad NVO yra partneris, ekspertas, paslaugos teikėjas, o ne kažkas, kuris ateina ir prašo pinigų. Tai čia kitas dar dalykas. Jeigu iš mūsų pusės. Tai mes esame turėję vieną gerą patirtį, ne vieną - gal daugiau su savivaldybe. Su ministerija arba labai blogų arba labai gerų patirčių. Tai buvo pakeistas „tam tikros veiklos / socialinės problemos“ (aut. past.) teisinis reglamentavimas.“ (Informantas Nr. 3)

NLĮF narių patirtys apie jų bendradarbiavimą su verslu išsiskyrė. Visi nariai pritaria, jog jiems bendradarbiavimas su verslo įmonėmis būtų labai naudingas ir nauja veiklos sritis, tačiau daugumai iki šiol bendradarbiavimas su verslo sektoriumi nebuvo sėkmingas. Anot Fokus grupės dalyvių, net ir verslo įmonės dažnai tikisi, kad NVO siūlomos paslaugos turėtų būti nemokamos arba už minimalų atlygį.

„<...> o kaip į verslą išeiti? Dabar irgi yra kažkokia tai riba. Su tais verslininkais mes irgi prasilenkiame totaliai. Niekur mes jų nesutinkame. Niekur. Kaip į juos išeiti? (Informantas Nr. 4)

„Reikia pažiūrėti, ką tu gali pasiūlyti konkrečiai verslo grupei. Ta prasme, jeigu komunikacijos kontora gavo užsakymą dirbti dėl kažko skirtingomis temomis. Jinai turi žinoti, kad gali nupirkti jūsų žinias, tam, kad galėtų dirbti toliau. Čia viskas yra labai paprasta, tik reikia dirbti ant to.“ (Informantas Nr. 5)

*** NLĮF narių vizija: kiek atsakomybės turi priimti valstybė?**

Diskusijų su NLĮF dalyviais metu atsiskleidė, kad dalyviai nėra pasyvūs ir nuolat svarsto bei ieško būdų, kaip galėtų tapti labiau savarankiški, nori daugiau bendradarbiauti su valdžios institucijomis ir verslo įmonėmis, tačiau yra pavargę nuo nuolatinių ieškojimų ir svarstymų, kaip jie galėtų tai pasiekti.

Dalis tinklo narių teigia, kad valstybės vaidmuo, sustiprinant ir įgalinant NVO, turėtų būti didesnis, valstybė turėtų, kaip ir biudžetinėms įstaigoms, suteikti *a priori* pasitikėjimą nevyriausybinę organizacijų teikiamoms paslaugoms ir numatyti tam tikrą teisinį reglamentavimą, numatantį daugiau galimybių įsiliesti nevyriausybinėms organizacijoms su savo ekspertinėmis žiniomis į bendrą rinką.

„Yra koncepcija, bet nėra įstatymo. Nėra vėl išgryninto modelio ir pan. ir vėl ginčijasi, ar tai turėtų būti NVO, ar tai turėtų būti verslas, kuris steigtų tą socialinį verslą. Nėra nei tradicijų, nei kultūros tam tokiam NVO, ir startuolių prasme palaikymo. Apskritai palaikymo bet ko, ką galėtų NVO padaryti socialinėms problemoms spręsti ar atskirties mažinimui. Viską tarsi valstybė susigriebia, bet paskui arba nepadaro arba padaro taip, kaip jinai supranta. Čia mano išvis požiūris kritiškas „ <...> ir todėl čia tik jų (valdžios institucijų, aut. past.) gera valia ar nupirkti iš nevyriausybės ar nupirkti iš kažko kito ar šiaip patiems kažką pasidaryti.“ (Informantas Nr. 3)

„Jeigu kalbame apie mūsų organizaciją, mes turėtume kažkiek tai užsidirbti, tas neturėtų sudaryti didžiosios dalies, gal 20-30 proc., visa kita turėtume gauti, nes mes vykdom ir advokaciją ir visa kita. Turėtume gauti rėmimą ir iš vyriausybės ir iš dar kažko. <...> yra blogai, kaip dabar mes gyvenam. Praktiškai 100 proc. pajamų yra iš konkursų. Tas irgi yra labai blogai. Nelaimi konkurso, projektai pasibaigė, ir mes visi sėdim, neturim pinigų. O vis tiek kadrus reikia išlaikyti. Nes nedirbs žmonės be atlyginimų. Tos proporcijos turėtų keistis.“ (Informantas Nr. 1)

„Mūsų situacija tai iš viso apverktina pastaraisiais metais. Nes mums taip ir nepavyko gauti tokių projektų, kurie leistų išsilaikyti. Todėl mūsų organizacija yra savanoriškais pagrindais jungianti iki šiol. Vat tas programos pasiruošti, pasirengti, aš manau, mes tikrai galėtume.“ (Informantas Nr. 2)

„Jeigu kalbėti apie tinklus nacionaliniu lygmeniu, tai ministerijos turėtų prisidėti žymiai ir svariai.... bent 80 proc., kitų Europos šalių pavyzdžiu“ (Informantas Nr. 4)

„Tą mūsų diskriminuojamų, pažeidžiamų grupių NVO tikrai jis yra reikalingas. Ir valstybė turi svariai prisidėti prie jų finansavimo. Be abejo, daug priklauso nuo mūsų aktyvumo“ (Informantas Nr. 6)

Vienas forumo narys mano, kad visgi daugiau turėtume pasikliauti verslu, bet ne valdžios institucijomis:

„Jūs labai akcentuojate savivaldybę ir ministerijas <...> žiūrėkite į verslą <...> visos šitos problemos, kurias mes sprendžiame - tai socialinio gyvenimo gerinimo problemos. Tai ne mano, ar jūsų problema, bet visuomenės problema – ir verslas tai pakankamai supranta.“ (Informantas Nr. 5).

Apibendrinant Fokus grupės duomenis galima teigti, jog NLIF nariai nuolat ieško ir galvoja, kaip surinkti pakankamai lėšų, kad galėtų vykdyti socialinę misiją ir ginti pažeidžiamiausių visuomenės grupių narių teises. Veiksniai, skatinantys NLIF narius ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių yra šie:

- buvimas „prašytojo“ vaidmenyje. Tai kelia įtampą organizacijos viduje, nerimaujant, kiek organizacija yra pajėgi išlaikyti savo darbuotojus;
- priklausomybė nuo vieno finansinio šaltinio (valstybės biudžeto, ES ir / ar kitų užsienio šalių fondų);
- NVO teikiamų paslaugų panauda. Valdžios ir viešojo sektoriaus institucijos dažnai mano, kad šio tipo NVO turi teikti paslaugas nemokamai / savanoriškai;
- politinės NVO funkcijos užtikrinimas. Valstybė, ES ar kiti užsienio fondai dažnai visai neskiria arba skiria labai mažą finansavimą NVO atstovaujamų tam tikrų socialinių grupių teisių gynimui ir advokacijai. Siekdamas vykdyti šią funkciją NVO turėtų sulaukti pakankamo finansavimo iš valdžios institucijos arba turėti alternatyvių finansavimo šaltinių.

3.3 Anketinės apklausos duomenų analizė ir apibendrinimas

Dalis anketinės apklausos duomenų bus pateikiami, identifikuojant kiekvieną iš NLIF organizacijų, dalis duomenų – interpretuojant tik bendrus apklausoje dalyvavusių organizacijų atsakymus į pateiktos anketos klausimus.

Lentelėje Nr. 2 pateikiamos keletas NLIF narių charakteristikų, svarbių analizuojant NVO pasirengimą teikti viešąsias paslaugas. NLIF sudaro jau daugiau nei prieš dešimtmetį Vilniaus savivaldybėje įsteigtos ir savo veiklą vykdančios nevyriausybinės organizacijos, dalis jau skaičiuoja trečią veiklos dešimtmetį. Visus NLIF narius galima įvardinti kaip labai mažomis nevyriausybinėmis organizacijomis, turinčiomis mažiau nei 10 darbuotojų, 4 organizacijos iš jų turi daugiau nei 4 darbuotojus. Šiuo metu savanorių neturi tik vienas forumo narys, 3 forumo nariai turi 1-2 savanorius, 1 narys - daugiau nei 10 savanorių ir vienas narys dirba su 1300 savanorių. Per paskutinius trejus metus 3 forumo nariai dalyvavo nuo 2 iki 5 viešųjų pirkimų konkursuose, 1 narys – viename konkurse ir 2 nariai nedalyvavo nė viename viešajame konkurse. 1 forumo narys per metus vidutiniškai įgyvendina nuo 6 iki 10 projektų, 4 nariai per metus vidutiniškai įgyvendina nuo 2 iki 5 projektų ir vienas narys nevykdo projektų. NLIF narių veiklą vykdomo geografija yra plati, apima įvairius Lietuvos miestus, ir tik viena NVO savo veiklą vykdo tik Vilniaus mieste. Į klausimą, kiek laiko teikia viešąsias paslaugas, organizacijos atsakė skirtingai. Pusė forumo narių (3) šiuo metu viešųjų paslaugų neteikia, viena organizacija teikia daugiau nei 2 metus ir dvi organizacijos viešąsias paslaugas jau teikia daugiau nei 5 metus.

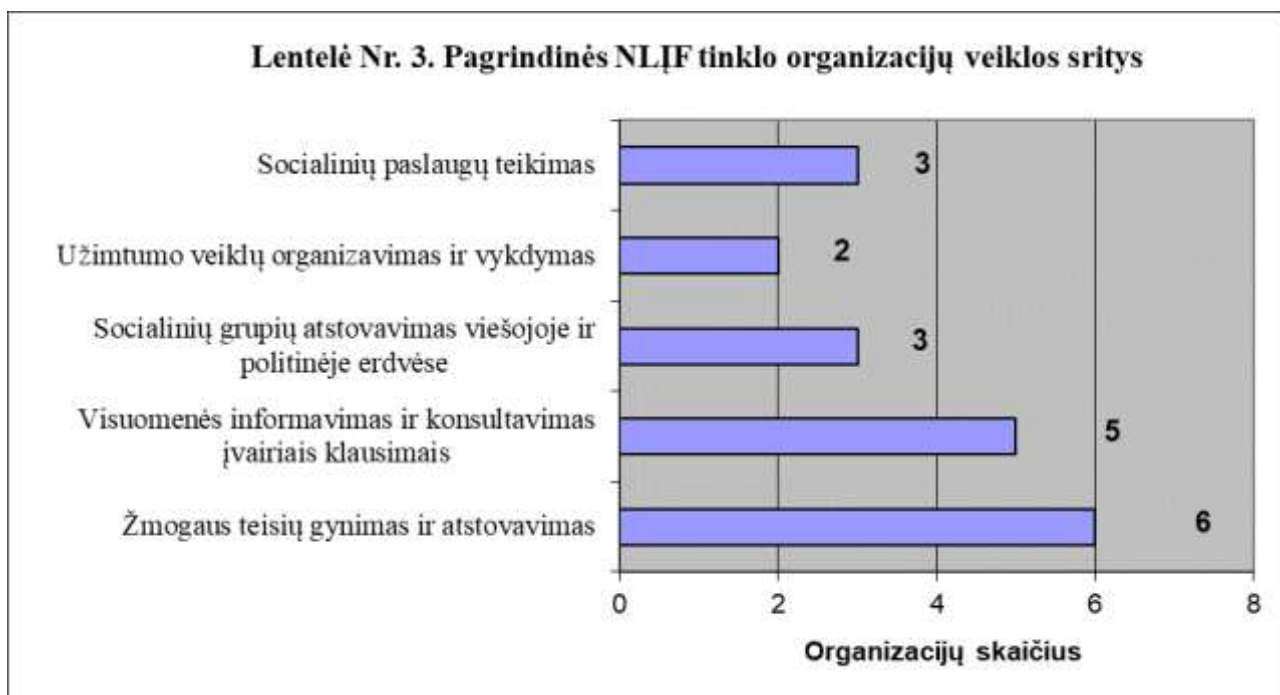
Lentelė Nr. 2. NLIF narių charakteristikos.

NLIF nario organizacijos pavadinimas	NVO steigimo metai	Darbuotojų skaičius	Savanorių skaičius	Viešųjų pirkimų konkursų skaičius, kuriuose dalyvavote (per paskutinius 3 metus)	Vykdomų projektų vidurkis per metus	Veiklų vykdymo geografija	Viešąsias paslaugas teikia
Vilniaus "Bočiai"	1971	2 darbuotojai	1300 savanorių	Viename	Nuo 2 iki 5 projektų	Tik Vilniaus miestas	Šiuo metu neteikiame
Tautinių bendrijų namai	2000 (veikia nuo 1990 m.)	Daugiau nei 4 darbuotojai (mažiau nei 10 darbuotojų)	Šiuo metu savanorių neturime	Nuo 2 iki 5	Nuo 2 iki 5 projektų	Įvairūs Lietuvos miestai	Daugiau nei 5 metai

Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras	2001	1 darbuotojas	1-2 savanoriai	Nė viename	Nevykdome projektų	Įvairūs Lietuvos miestai	Daugiau nei 5 metai
Moterų informacijos centras	1996	Daugiau nei 4 darbuotojai (mažiau nei 10 darbuotojų)	1-2 savanoriai	Nuo 2 iki 5	Nuo 2 iki 5 projektų	Įvairūs Lietuvos miestai	2-5 metai
Lietuvos neįgaliųjų forumas	2001	Daugiau nei 4 darbuotojai (mažiau nei 10 darbuotojų)	1-2 savanoriai	Nuo 2 iki 5	Nuo 2 iki 5 projektų	Įvairūs Lietuvos miestai	Šiuo metu neteikiame
Asociacija LGL	1995	Daugiau nei 4 darbuotojai (mažiau nei 10 darbuotojų)	Daugiau nei 10 savanorių	Nė viename	Nuo 6 iki 10 projektų	Didieji Lietuvos miestai (Kaunas, Vilnius, Klaipėda ir kt.)	Šiuo metu neteikiame

Apibendrinant šios lentelės duomenimis galima teigti, kad NLIF nariai yra labiau orientuoti į projektinę veiklą, kai finansavimą skiria valstybinės institucijos (skirtingos Ministerijos, Vilniaus savivaldybė, ES ir kitų užsienio šalių fondai). Trys NVO per paskutinius 3 metus dalyvavo tik nuo 2 iki 5 viešųjų pirkimų konkursuose, t.y. mažiau nei 2 – juose per vienerius metus, kuriuose galėjo pasiūlyti savo paslaugas / produktus. Negalima ignoruoti ir fakto, kad skelbiamų viešųjų pirkimų konkursų, kuriuose galėtų dalyvauti tam tikrą socialinę grupę atstovaujančios NVO, yra iš tiesų per mažai. Tik 3 NVO pažymėjo, kad teikia viešąsias paslaugas, 2 iš jų – daugiau nei 5 metus. Likusios 3 NVO šiuo metu viešųjų paslaugų neteikia, nors 2 iš jų ir turi daugiau nei 4 darbuotojus.

Anketinės apklausos duomenų analizė atskleidė, jog pagrindinės NLIF narių (nevyriausybinių organizacijų) veiklos sritys yra homogeniškos (Lentelė Nr. 3). Visos NLIF narės NVO (6) gina ir atstovauja tam tikros tikslinės grupės narių teises, penkios NVO informuoja ir konsultuoja visuomenės narius įvairiais su atstovaujama tiksline grupe susijusiais klausimais.

Keli forumo nariai atstovauja tam tikroms socialinėms grupėms viešojoje ir politinėje erdvėje (3), teikia tam tikras socialines paslaugas (3) bei organizuoja ir vykdo užimtumo veiklas (2). NLIF narių pagrindinės veiklos sritys apibrėžia jų galimą veiklos sričių, kuriose galėtų teikti viešąsias paslaugas, lauką. Šiuo metu tik trys forumo nariai šalia pagrindinių savo veiklos sričių tiesiogiai dirba su savo tiksline grupe ir gali perduoti savo patirtį, teikiant paslaugas, kitiems tinklo nariams.

Į klausimą, kokias mokamas viešąsias paslaugas šiuo metu teikia jų atstovaujama NVO, respondentų atsakymai atskleidė, kad tik pusė forumo narių yra teikę mokamas paslaugas (Lentelė Nr. 4).

Lentelė Nr. 4. NLIF tinklo organizacija šiuo metu teikia šias mokamas viešąsias paslaugas

Kitų institucijų specialistų konsultavimo paslaugos	1		
Konsultavimo paslaugos visuomenės nariams		2	
Įvairių mokymų, seminarų teikimo paslaugos visuomenės nariams		2	
Įvairių mokymų, seminarų teikimo paslaugos kitų institucijų specialistams			3
Neteikia jokių mokamų viešųjų paslaugų			3
	Organizacijų skaičius		

Darbuotojų, vykdančių viešųjų pirkimų, viešinimo / komunikacijos ir advokacijos funkcijas, nevyriausybinėje organizacijoje turėjimas gali palengvinti NLIF forumo narių pasirengimą teikti mokamas viešąsias paslaugas (Lentelė Nr. 5). Šių darbuotojų turėjimas savaime neužtikrina didesnių NVO galimybių užsidirbti ir išsilaikyti, tačiau sudaro palankesnes sąlygas dalyvauti bendruose viešųjų pirkimų konkursuose, viešinant ir siūlant savo paslaugas / produktus gyventojams ir / ar organizacijoms, numatant organizacijų veiklos ir jų atstovaujamos tikslinės grupės sustiprinimo strategijas.

Lentelė Nr. 5.	Viešųjų pirkimų specialistas	Viešinimo ir/ar komunikacijos specialistas	Advokacijos specialistas
Vilniaus "Bočiai"	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus
Tautinių bendrijų namai	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus
Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras	Neturime	Neturime	Neturime
Moterų informacijos centras	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus	Daugiau nei 3 metai	Neturime
Lietuvos neįgaliųjų forumas	Neturime	1-3 metai	Neturime
Asociacija LGL	Savanoriauja arba tik įgyvendinant tam tikrus projektus	Daugiau nei 3 metai	Daugiau nei 3 metai

Visos šešios NVO nurodė, kad neturi viešųjų pirkimų specialisto, kartais jis savanoriauja arba padeda tik įgyvendinant tam tikrus projektus. Viešinimo ir / ar komunikacijos specialistą turi 3 NVO, dvi iš jų – daugiau nei 3 metus. Tuo tarpu advokacijos specialistą turi tik viena iš šešių nevyriausybinių organizacijų, kurios pagrindinė veiklos sritis yra žmogaus teisių gynimas ir atstovavimas. Šie duomenys rodo, kad NLIF nariams yra ganėtinai sudėtinga užsidirbti papildomų pajamų, reikalingų socialinės misijos vykdymui, neturint advokacijos, viešųjų ryšių ir viešinimo / komunikacijos specialistų. Lietuvoje įprasta, jog pasirūpinti šių specialistų darbo apmokėjimu turi pačios NVO iš savo uždirbtų lėšų, nes dažniausiai šios pareigybės nėra finansuojamos iš projektinių lėšų. Išimtis ES ir kitų užsienio fondų projektai, kurie numato galimybę NVO, dirbančioms žmogaus teisių gynimo ir atstovavimo srityje, įsidarbinti viešinimo / komunikacijos ir / ar advokacijos specialistus savo veikloms įgyvendinti. Dalis NVO pastebi šių trijų specialistų svarbą ir ieško papildomų lėšų jiems įsidarbinti, kad galėtų užtikrinti savo atstovaujamos socialinės grupės teises ir lygesnėmis sąlygomis dalyvauti rinkoje, dalyvaujant viešųjų pirkimų konkursuose ar siūlant savo paslaugas kitiems visuomenės nariams ar organizacijoms.

NLIF narių veiklos biudžeto lėšų iš skirtingų šaltinių pasiskirstymas parodė, kad NVO išgyvena ir save išsilaiko didžiąja dalimi iš projektinės veiklos finansavimo arba iš gyventojų (2 proc.) ir kitų pavienių asmenų paramos. 3-ijų NVO pagrindinę biudžeto lėšų dalį sudaro projektinis finansavimas, 2 NVO pagal pateiktus duomenimis galima spėti dirba savanorystės pagrindais, 1-os NVO biudžetą sudaro lėšos iš skirtingų 5 šaltinių. Pačios uždirba pajamų ir papildo savo organizacijų biudžetą iki 10 proc. – tik 3 forumo nariai. Dalyvauja ir laimi viešųjų pirkimų konkursuose papildydamos savo biudžetą iki 10 proc. - 4 forumo nariai. Iš lentelėje Nr. 6 pateiktų duomenų matyti, kad verslo sektorius tik labai nežymiai savo lėšomis prisideda prie NLIF narių vykdomos veiklos.

Lentelė Nr. 6. NLIF narių biudžeto lėšų pasiskirstymas	Jūsų organizacijos finansavimo šaltiniai: [Projektinis finansavimas]	Jūsų organizacijos finansavimo šaltiniai: [Viešųjų pirkimų konkursai]	Jūsų organizacijos finansavimo šaltiniai: [Organizacijos uždirbamos pajamos]	Jūsų organizacijos finansavimo šaltiniai: [Verslo parama]	Jūsų organizacijos finansavimo šaltiniai: [Gyventojų (2 proc.) ir kitų pavienių asmenų parama]
Vilniaus "Bočiai"	iki 10 proc.	iki 10 proc.	iki 10 proc.	iki 10 proc.	iki 10 proc.
Tautinių bendrijų namai	Nuo 20 iki 50 proc.	Nuo 20 iki 50 proc.	iki 10 proc.	iki 10 proc.	iki 10 proc.
Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras	Nuo 10 iki 20 proc.	0 proc.	0 proc.	0 proc.	Nuo 20 iki 50 proc.
Moterų informacijos centras	Nuo 80 iki 100 proc.	iki 10 proc.	iki 10 proc.	0 proc.	iki 10 proc.
Lietuvos neįgaliųjų forumas	Nuo 50 iki 80 proc.	iki 10 proc.	0 proc.	0 proc.	iki 10 proc.
Asociacija LGL	Nuo 80 iki 100 proc.	0 proc.	0 proc.	iki 10 proc.	0 proc.

NVO pasirengimas teikti viešąsias paslaugas – tai sudėtingas procesas, jungiantis ne tik pačių NVO vidinę aplinką (darbuotojų kompetencija, paslaugų kokybė, pasiūlytos paslaugos atitikimas tikslinei grupei ir kt.), bet ir NVO išorinę aplinką, t.y. visuomenės požiūris, valstybės suteikiamos sąlygos ir reguliavimai, palankus verslo požiūris į naują rinkos dalyvį. Galima išskirti kelias pagrindines rizikas, su kuriomis susiduria NLIF tinko nariai, pradėję teikti ar dar tik svarstydami teikti mokamas viešąsias paslaugas (Lentelė Nr. 7). Beveik visos į NLIF susijungusios NVO (5) teigia, kad visuomenė dar nepasiruošusi jų siūlomoms paslaugoms, dauguma (4) narių pripažįsta, kad didesnę dėmesį skirti mokamoms paslaugoms jiems trukdo per didelis užimtumas projektinėse veiklose. NLIF nariai pasiskirstė per pusę, dalis jų teigia, jog nepakankama darbuotojų kvalifikacija (3), darbuotojų komunikacijos ir marketingo įgūdžių stoka (3) ir netinkama NVO teisinė bei administracinė bazė (3) labai dažnai ar dažnai jiems trukdo pradėti teikti ar teikti mokamas viešąsias paslaugas, tuo tarpu kita dalis mano priešingai – jie retai susiduria su šiais sunkumais.

Lentelė Nr. 7. Kaip dažnai svarstydami teikti ar teikdami mokamas paslaugas susiduriate su šiomis kliūtimis?	Nepakankama darbuotojų kvalifikacija	Per didelis užimtumas projektinėse veiklose	Darbuotojams trūksta komunikacijos ir marketingo įgūdžių	Visuomenė dar nepasiruošusi mūsų siūlomoms paslaugoms	Netinkama NVO teisinė ir administracinė bazė
Labai dažnai / dažnai	3	4	3	5	3
Retai	2	2	3	1	3
Niekada	1	-	-	-	-

Apklausoje NLIF nariai taip pat pateikė savo požiūrį į kitų NVO teikiamas viešąsias paslaugas (Lentelė Nr. 8). Vienareikšmiškai visos NVO (6) pritarė teiginiui dėl NVO galimybių teikti viešąsias paslaugas bendradarbiaujant tiek su verslu, tiek kitomis institucijomis. Beveik visos NVO (5) mano, kad jos turi pakankamai kompetencijų teikti viešąsias paslaugas ir 5 NVO visiškai sutiko / sutiko su teiginiu, jog valdžios

institucijos skelbia nepakankamai viešųjų paslaugų konkursų, kuriuose galėtų dalyvauti NVO. Dėl kitų trijų teiginių NLIF nariai nebuvo vieningi. Dalis narių pritaria teiginiams, jog gyventojai nepasitiki NVO, kurios teikia mokamas paslaugas (3), jog valdžios institucijos nepasitiki NVO, kurios teikia viešąsias paslaugas (3) bei, kad NVO teikiamos paslaugos yra kokybiškos (3). Kita dalis neturi aiškios pozicijos – nei sutinka, nei nesutinka – su anksčiau išvardintais teiginiais.

Lentelė Nr. 8	NVO teikiamos paslaugos neatitinka kokybės	Gyventojai nepasitiki NVO, kurios teikia mokamas paslaugas	Valdžios institucijos skelbia nepakankamai viešųjų paslaugų konkursų, kuriuose gali dalyvauti NVO	NVO neturi kompetencijų teikti viešąsias paslaugas	NVO gali teikti viešąsias paslaugas bendradarbiaujant su verslu ir kitomis institucijomis	Valdžios institucijos nepasitiki NVO, kurios teikia viešąsias paslaugas
Visiškai sutinka / sutinka	-	3	5	1	6	3
Nei sutinka, nei nesutinka	3	3	1	-	-	3
Nesutinka	3	-	-	5	-	-

NLIF nariai pratęsė teiginį „**Mūsų organizacija gali teikti viešąsias paslaugas, nes...**“ (Lentelė Nr. 9) tvirtai manydami, jog jie geriausiai žino savo atstovaujamos tikslinės grupės poreikius (6), beveik visi turi pakankamus žmogiškuosius išteklius (5), didžioji dalis mano, kad jų teikiamos paslaugos yra pigesnės (4) ir jie turi tinkamas patalpas ir reikalingas priemones savo veiklai vykdyti (4). Tačiau du forumo nariai nesutinka su teiginiu, jog jų teikiamos paslaugos yra pigesnės ir viena NVO pažymėjo „nesutinku“ prie teiginio „turime tinkamas patalpas ir reikalingas priemones savo veiklai vykdyti“.

Lentelė Nr. 9	Geriausiai žinome tikslinės grupės, kurią atstovaujame, poreikius	Turime tinkamas patalpas ir reikalingas priemones savo veiklai vykdyti	Turime pakankamus žmogiškuosius išteklius (ekspertus, savanorius ir kt.)	Mūsų teikiamos paslaugos yra pigesnės
Visiškai sutinka / sutinka	6	4	5	4
Nei sutinka, nei nesutinka	-	1	1	
Nesutinka	-	1	-	2

Apibendrinant anketinės apklausos duomenis galime reziumuoti, jog NLIF nariai:

- Yra labiau orientuoti į projektinę veiklą, kai finansavimą skiria valstybinės institucijos (skirtingos ministerijos, Vilniaus savivaldybė, ES ir kitų užsienio šalių fondai) ir dalyvauja per mažai viešuosiuose konkursuose dėl paslaugų teikimo;
- Mano, kad gali teikti viešąsias paslaugas, nes geriausiai žino savo atstovaujamos tikslinės grupės poreikius ir turi pakankamus žmogiškuosius išteklius, tačiau yra įsitikinę, jog visuomenė dar yra nepasiruošusi jų siūlomoms paslaugoms.
- Sutinka bendradarbiauti su verslu ar kitomis organizacijomis, kurios padėtų prisitaikyti, tapti savarankiškesniais ir išlikti;
- Per daug dėmesio ir laiko skiria projektinei veiklai, dėl ko susiduria su kliūtimis, trukdančiomis tinkamai pasirengti ir dalyvauti viešųjų paslaugų rinkoje. Forumo nariai turėtų daugiau laiko ir dėmesio skirti, ieškant priemonių ir būdų, kaip patiems uždirbti pajamų (turėti alternatyvių socialinės misijos finansavimo šaltinių), dalyvaujant viešųjų pirkimų konkursuose bei mezgant bendradarbiaujančius (abipusiškai naudingus) ryšius su verslu.

3.4 NLIF narių poreikiai ir galimybės

Apibendrinus Fokus grupės ir anketinės apklausos duomenis galima išskirti bendrus NLIF narių poreikius ir galimybes rengiantis teikti viešąsias paslaugas ar siekiant įsitvirtinti rinkoje (Pav. 1):

Pav. 1. NLIF narių poreikiai ir galimybės

POREIKIAI	GALIMYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> * Derinti NVO socialinę, ekonominę ir politinę veiklas, tam, kad sumažintų priklausomybę nuo vieno finansinio šaltinio. * Nuolat kelti NVO darbuotojų kompetencijas veiklos srityje, tam, kad teiktų kokybiškas paslaugas. * Kelti NVO darbuotojų viešųjų pirkimų, vadybos, komunikacijos ir advokacijos kompetencijas. * Atrasti bendradarbiavimo su verslu būdus ir priemones, kad galėtų pasiūlyti savo inovacijas / idėjas, tam tikroms socialinėms problemoms išvengti. * Gerinti bendradarbiavimo su valdžios institucijomis būdus, siekiant kartu ieškoti sprendimų. * Didinti NVO vykdomų veiklų viešinimą; * Dalyvauti lygiomis teisėmis viešųjų pirkimų konkursuose kartu su kitomis organizacijomis (tiek verslo, tiek viešojo sektoriaus). * Gauti finansavimą iš valstybės / savivaldybės už teikiamas ekspertines paslaugas valdžios ir viešojo sektoriaus institucijoms. * Keisti visuomenės ir viešojo sektoriaus organizacijų nuomonę apie NVO vaidmenį ir vykdomą veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> * Turi tinkamus žmogiškuosius išteklius (ekspertus, lektorius, savanorius ir kt.). * Geriausiai žino atstovaujamos tikslinės grupės poreikius. * Bendradarbiavimas su kitomis šalies NVO ir kitų šalių NVO leidžia dalintis gerąja / sėkminga praktika. * Turi tinkamas patalpas ir reikalingas priemones savo veiklai vykdyti. * Gali pasiūlyti specializuotų mokymo programų specialistams, viešojo sektoriaus organizacijoms, valdžios institucijoms ir verslo įmonėms. * Gali teikti ekspertines (konsultacines) paslaugas specialistams, viešojo sektoriaus organizacijoms, valdžios institucijoms ir verslo įmonėms. * Gali teikti informavimo / konsultavimo paslaugas gyventojams (pažeidžiamai / diskriminuojamai tikslinei grupei). * Gali pasiūlyti verslo įmonėms priemones tam tikrų socialinių problemų sprendimui. * Turi informavimo (6 nariai), konsultavimo (4 nariai), ekspertavimo (5 nariai), advokacijos (3 nariai) ir mokymų specialistams (5 nariai) vedimo patirties.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Lietuvoje, kol kas dar aiškiai nepasirinkus / nevykdant konkrečios NVO plėtros strategijos (apibrėžta valstybės ir NVO tarpusavio sąveika; atsakomybių už soc. gerovę pasiskirstymas; požiūris į NVO dalyvavimą rinkoje), NVO vaidmuo neišvengiamai transformuojasi ir įgauna naujas veikimo formas. Turėjimas alternatyvių finansavimo šaltinių ir pajėgumas save išlaikyti padidina nevyriausybinės organizacijos autoritetą visuomenėje. NVO nebeprisiskaito nuo vieno finansavimo šaltinio, nėra prašytojo vaidmenyje ir yra pajėgi įgyvendinti politinę funkciją (būti „watch-dog“). Tačiau bandydamos integruotis į paslaugų rinką, nevyriausybinės organizacijos rizikuoja sumažinti socialinės misijos svarbą ir reikšmę. Soc. misija, verslumas ir vaidmens įgalinimas valstybės politiniame gyvenime yra esminės NVO veiklos sąlygos, kurių bendras veikimas sustiprina kiekvieną iš jų, o vienas iš jų nevykdymas silpnina kitas.

NLIF nariai susiduria su panašiais iššūkiais kaip ir kitos NVO Lietuvoje. NLIF narių išskirtinumas – dalis organizacijų neteikia paslaugų atstovaujamos tikslinės grupės nariams. Šios organizacijos didesnę dėmesį skiria ekspertinių / konsultacinių paslaugų valdžios institucijoms teikimui ir advokacijos veiklų vykdymui. Jos susiduria su sunkumais, iš naujo apmąstant savo vaidmenį ir funkcijas, atrandant savo nišą, kam galėtų siūlyti savo paslaugas.

Visi NLIF nariai susiduria su iššūkiais, siekiant užsitikrinti pakankamą biudžetą, socialinei misijai vykdyti. Forumo nariai pritaria ir sutinka, kad pasirengimas ir gebėjimas teikti mokamas viešąsias paslaugas sumažintų poreikį valstybėms skiriamoms lėšoms, tačiau kartu pabrėžia, kad dalinis valstybės finansavimas turi išlikti. Nariai mano, kad jų pagalba ekspertinėmis žiniomis, dalyvavimas įvairios darbo grupėse, tarybų posėdžiuose ir kituose renginiuose turėtų būti tam tikras rodiklis valstybei, kad šios organizacijos yra būtinos ir svarbios, siekiant apginti pažeidžiamiausių ir kitų socialinės atskirties grupių teises ir poreikius, todėl jų vykdoma veikla turi būti dalinai finansuojama.

Rekomendacijos NLIF nariams:

* *Aiškiai suvokti savo funkcijas ir vaidmenį visuomenėje (tapatumo artikuliavimas).* Nevyriausybinių organizacijų atstovai išsakė, kad jaučiasi nesuprasti, nes NVO samprata vis dar glaudžiai siejama su savanoryste, kas gali būti laikoma vienu iš trukdžių sėkmingai NVO plėtrai Lietuvoje. NVO turi aiškiai apibrėžti savo vaidmenį, įvardindami visuomenei ir kitoms institucijoms, jog jie siekdami savo socialinės misijos, taip pat kaip ir kitos organizacijos, ieško alternatyvių finansavimo šaltinių ir gali parduoti savo paslaugas /

produktus. Rekomenduojama kiekvienai organizacijai atskirai pasirengti savo 3 metų veiklos strategiją (apsibrėžiant, kokias paslaugas / produktus nori parduoti ir kokioms tikslinėms grupėms)

* *Tobulinti / stiprinti NVO vadovo ir darbuotojų socialinės antreprenerystės įgūdžius.* NVO gebėjimas derinti socialinę misiją ir verslumą paprastai priklauso nuo vadovo ir darbuotojų socialinės antreprenerystės įgūdžių. Ypač svarbu, kad NVO vadovas gebėtų numatyti ir sukonstruoti aiškia organizacijos veiklos viziją bei švelninti dėl derinimo kylančias priešpriešas.

* *Tęsti pradėtas veiklas ir idėjas.* Dar vienas iššūkis NVO. Siekis tęsti pradėtą veiklą stiprina valdžios institucijų ir visuomenės pasitikėjimą organizacijomis ir įrodo pasirinktų sprendimų ilgalaikiškumą, tai padeda per ilgesnį laikotarpį pamatyti ir įvertinti sunkiai išmatuojamą NVO siekiamą socialinį pokytį.

* *Būti inovatoriais.* NLIF nariai turėtų nebijoti tapti versliais ir mėginti parduoti savo paslaugas / produktus, nes NVO ekonominės funkcijos vykdymas nereiškia, jog jų pagrindinė veikla apsiribos tik paslaugų teikimu. Juk jie dirba NVO, nes tiki, kad jų darbas yra prasmingas ir reikalingas ir jie gali pasiūlyti inovacijas ir sprendimus tam tikroms problemoms išspręsti. Šiuo metu Lietuvos kontekste NVO sunku siūlyti ir diegti inovacijas, nes valdžios institucijos vis dar stipriai orientuojasi į socialinių problemų sprendimą, o NVO daugiau į šių problemų prevenciją.

* *Bendradarbiauti.* Vertinimo rezultatai atskleidė, kad bendradarbiavimas su valdžios institucijomis, viešojo sektoriaus organizacijomis ir verslo įmonėmis yra probleminis. NVO ir valdžios institucijų tarpusavio sąveika yra labiau kontroliuojanti, o ne bendradarbiaujanti. Į NVO labiau žvelgiama tik kaip į socialinės funkcijos vykdytoją, tačiau ne kaip į lygiavertį partnerį sprendžiant aktualias visuomenės problemas. NVO dalyvavimas rinkoje su savo paslaugomis / produktais skatina ieškoti visoms pusėms naudingų ir inovatyvių sprendimų socialinėms problemoms spręsti.

* *Būti savo srities ekspertais ir žinovais (profesionalais).* Vystyti verslumą yra rizikinga tiek verslo įmonei, tiek NVO, tiek viešojo sektoriaus organizacijai. Tam tikros paslaugos išvystymas išieškoja daug laiko ir sąnaudų, ir tai ne visuomet finansiškai naudinga. Šiuo atveju kokybės klausimas tampa ypač svarbus.

* *NVO komandoje turėti viešųjų pirkimų, viešinimo / komunikacijos ir advokacijos specialistus / arba šių specialistų atliekamas funkcijas paskirstyti kitiems NVO darbuotojams.* Siekiant sėkmingai teikti mokamas viešąsias paslaugas šie specialistai yra labai svarbūs. Dalyvavimas kitų institucijų skelbiamuose viešųjų pirkimų konkursuose įmanomas tik turint

žinių ir įgūdžių kaip tinkamai paruošti ir pateikti dokumentus per CVP IS (Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema). Kompetentingų ekspertų, lektorių, kurie galėtų praveisti mokymus, specializuota tema, turėjimas savo komandoje neužtikrina mokymų paslaugos pardavimo. Tinkamas skelbimo, pristatančio mokymų programą ir lektorius, pateikimas, auditorijos, kuriai bus paviešintas skelbimas, atranka bei aiškus ir tikslingas informacijos suteikimas galimiems paslaugų užsakovams gali padėti parduoti NVO organizacijų siūlomas paslaugas / produktus.

EVALUATION STUDY OF NATIONAL EQUALITY AND DIVERSITY FORUM (NEDF) MEMBERS PREPARATION TO PROVIDE PUBLIC SERVICES

SUMMARY IN ENGLISH

Introduction. A non-governmental organization is a complex, complicated phenomenon and the scientists cannot so far agree on how to describe the place and the structure of NGOs in society. It is so, because in each country NGO are governed by the legal framework of that country.

Over the past few decades, the relationships among the welfare State, NGO and the business have become closer. In order to survive and carry out the social mission NGO became friendlier with the business sector. They started joint projects, looking for other possibilities how to cooperate. While NGOs in other welfare states are facing different challenges than NGOs in Lithuania, where majority of them is still trying to understand their role in society and are looking for different ways and opportunities to survive. NGOs are facing the funding dilemma. NGOs are financially dependent on external support sources and always going through the uncertainty if they are able to seek its social mission, and how long they can carry out their activities on a voluntary basis. Can NGOs provide its services for certain target groups and thus gain the income? Can NGOs take over a part of the services provided by the welfare state?

The aim is to introduce the evaluation results of NEDF member's preparation to provide public services.

Research methods. The evaluation of NEDF member's preparation to provide public services was performed by combining the quantitative (questionnaire-based survey) and qualitative methods of analysis (Focus group).

Conclusions and recommendations. In the absence of clear NGO development strategy (the relationship between the state and NGO is not defined; responsibilities for the well-being is not distributed; the attitude to NGO entrepreneurship), the NGO inevitably transforms and takes on new activities forms in Lithuania. Alternative sources of funding and ability to maintain itself increases the authority of the NGO in society. NGOs can be independent from a single source of funding, free from „helper seeker“ role and capable to implement the political function (to be a “watch-dog”). However, NGO integration into the market has the risk of reducing the importance of the NGO social mission. NEDF members are faced with

the similar challenges as other NGOs in Lithuania. NEDF uniqueness is that part of the members is not providing any services for their target group. These organizations give more attention to expert / advisory services for government authorities and advocacy activities. They are confronted with difficulties, by reflecting on its role and functions, on discovering their niche in market.

All NEDF members are faced with challenges, in order to secure an adequate budget and carry out the social mission. Members of the NEDF agree that the preparation and the ability to provide public services may reduce the need for state funds, however, they points out that the partial state funding should be maintained. NGOs think that their support with the expertise knowledge, participation in various working groups, councils and other events should be the indicator to the state that NGOs are important and necessary for the protection of the most vulnerable and social exclusion groups, that's why their activities should be partially funded.

Recommendations to NEDF members:

- A clear understanding of its functions and role in society (identity). NGOs must clearly define its role to the society, state authorities and other institutions, that they too, as well as other organisations, need to have sufficient funding and may provide public services / products. It is recommended that each organization separately should prepare next 3-year strategy (which services / products will be provided and for which target groups).
- To strengthen social entrepreneurship skills of NGO head and employees. It's important that the leader of NGO could be able to provide clear vision of NGO strategy to maintain its activities.
- Continuation of activities and ideas. It strengthens the trust of state authorities and society for NGOs activities, proves the sustainability of chosen solutions and helps to see and evaluate not ease measurable social change;
- Be inovators. NEDF members need not to fear in trying to sell their services / products; since the economic activities of NGOs don't mean that their activity will be limited to the provision of services.
- Cooperate with state authorities, public sector and business. At the moment the relationship among those sectors are problematic and it has to be more cooperating than controlling. NGOs are seen more as the seeker of their social function, but not as a equivalent partner with state / business in solving social problems.

- Be your own experts and professionals in the field. The development of entrepreneurship is risky for all organizations: be it business, NGOs or public sector organisations. Development of concrete service requires a lot of time and input, and it is not always financially worthwhile. In this case, the question of the quality is important.
- Professionals in communication, public procurement, and advocacy are very crucial for NGO. In order to successfully provide public services NGOs need to hire these professionals or to distribute their functions for current staff members.

LITERATŪRA

Bagci, C. 2003. Historical Evolution of NGOs: NGO Proliferation in the Post-Cold War Era. *Avrupa Gunlugu* (4), p. 299-326.

- Hilton, M., McKay, J., Crowson, N., Mouhot, J. F. 2013. The Politics of Expertise: How NGOs Shaped Modern Britain. Published to Oxford Scholarship Online.
- Lewis, D. 2010. Nongovernmental Organizations, Definition and History. *International Encyclopedia of Civil Society*, p. 1056-1062.
- Lietuvos statistikos departamentas. Statistika apie ne pelno siekiančius įregistruotus ūkio subjektus metų pradžioje. Prieiga internete: <http://www.stat.gov.lt/>.
- LR Nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymas. 2013 m. gruodžio 19 d. Nr. XII-717. Įsigaliojo 2014 m. sausio 4 d.
- Šimašius, R. 2007. Ne pelno organizacijos: Prigimtis ir reglamentavimas. Vilnius.
- Worth, M. J. 2013. *Nonprofit Management: Principles and Practice*. Sage Publications. 480 p.